

ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ЮТАЗЫ РАЙОН СОВЕТЫ
(IV чакырылыш)

КАРАР

IV чакырылыш ____3____ утырышы

2020 елның 04 декабре

№ 20 _

Уруссу ш.т.п.

Яңа редакциядә Татарстан
Республикасы Ютазы район
Советы Регламентын раслау
турында

Татарстан Республикасы Ютазы район Советының 2005 елның 8 декабрдә кабул ителгән 3 номерлы карары белән расланган Татарстан Республикасы Ютазы район Советы Регламентын «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 06 октябрдәге 131-ФЗ номерлы Федераль законына туры китерү максатларында, «Коррупциягә каршы тору турында» 2008 елның 25 декабрдәге 273-ФЗ номерлы Федераль законга, «Норматив хокукый актларның һәм норматив хокукый актлар проектларының коррупциягә каршы экспертизасы турында» 2009 елның 17 июлендәге №172-ФЗ Федераль законына, 1992 елның 17 гыйнварындагы 2202-1 номерлы “Россия Федерациясе прокуратурасы турында” Федераль законына, «Дәүләт һәм жирле үзидарә органнары эшчәнлегенә турында мәгълүматны белүне тәэмин итү турында» 2009 елның 09 февралендәге №8-ФЗ номерлы Федераль законга, Татарстан Республикасының 2004 елның 28 июлендәге 45-ЗРТ номерлы «Татарстан Республикасында жирле үзидарә турында» Законына, Татарстан Республикасы Ютазы район Советының 28.04.2020 ел, № 18 карары белән кабул ителгән «Татарстан Республикасы Ютазы муниципаль районы» муниципаль берәмлегенә Уставына нигезләнеп, Татарстан Республикасы Ютазы район Советы КАРАР КАБУЛ ИТТЕ:

1. Татарстан Республикасы Ютазы район Советы Регламентын яңа редакциядә кушымта нигезендә расларга.

2. Татарстан Республикасы Ютазы район Советының 2005 елның 08 декабрдәге 3 номерлы карары белән расланган Татарстан Республикасы Ютазы район Советы Регламенты үз көчен югалткан дип танырга.

3. Әлеге карарны Татарстан Республикасының хокукый мәгълүмат порталында (<http://pravo.tatarstan.ru>) Интернет мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендә бастырырга һәм Татарстан Республикасының Ютазы муниципаль районы порталында Интернет мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендә <http://jutaza.tatarstan.ru/> адресы буенча Татарстан Республикасы муниципаль берәмлекләре порталында урнаштырырга.

4. Әлеге карар рәсми басылып чыккан көненнән үз көченә керә.

5. Әлеге карарның үтәлешен тикшереп торуны Татарстан Республикасы Ютазы муниципаль районының жирлекләр советлары белән законлылык, регламент һәм үзара хезмәттәшлек буенча даими комиссиягә йөкләргә.

Татарстан Республикасы
Ютазы муниципаль районы
Башлыгы -
Татарстан Республикасы
Ютазы муниципаль район Советы Рәисе

А.Ә. Шәфигуллин

«04_»декабрь 2020 ел
№ ___ 20 _____

Татарстан Республикасы Ютазы район Советы Регламенты

1 бүлек. ГОМУМИ НИГЕЗЛӘМӘЛӘР

1 статья.

Әлеге Регламент федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары һәм Татарстан Республикасы Ютазы муниципаль районы Уставы (алга таба - район Уставы) нигезендә Татарстан Республикасы Ютазы район Советының (алга таба - район Советы) эшчәнлек тәртибен билгели.

2 статья.

Район Советы эшчәнлеге Татарстан Республикасы Ютазы район Советы һәм Татарстан Республикасы Ютазы муниципаль районы Башкарма комитеты (алга таба - районның Башкарма комитеты) арасында компетенцияләрне чикләү, Ютазы муниципаль районы (алга таба - муниципаль район) халкы алдында коллектив, ирекле һәм эшлекле фикер алышу һәм мәсьәләләрне, хәбәрдарлык, законлылык нигезендә хәл итү, җаваплылык һәм хисап тоту нигезендә гамәлгә ашырыла.

3 статья.

1. Район Советы эшенең төп рәвеше аның утырышларыннан гыйбарәт.
2. Район Советы утырышлары ачык һәм хәбәрдар уздырыла.
3. Район Советы ябык утырышны уздыру турында карар кабул итәргә мөмкин. Мондый утырышның кирәклегенә турында фикер алышулар ачылырга мөмкин.

4 статья.

Район Советы утырышларында һәм депутатлар эшен оештыру мәсьәләләрен алдан карау һәм эзерләү өчен район Советы комиссияләр төзи.

5 статья.

Район Советы, аның комиссияләре, район Советы депутатлары, муниципаль район башлыгы - район Советы рәисе (алга таба шулай ук - район Башлыгы) һәм аның урынбасары эшчәнлеген хокукый, оештыру, документаль, мәгълүмати, матди-техник яктан тәэмин итү район Советы аппараты турындагы Нигезләмә нигезендә гамәлгә ашырыла.

2 бүлек. РАЙОН СОВЕТЫ ДЕПУТАТЫ

6 статья.

1. Район Советы депутаты эшчәнлеге рәвешләре түбәндәгеләр:
1) район Советы утырышларында катнашу;
2) район Советы комиссиясә эшендә катнашу;
3) федераль дәүләт хакимияте органнарының вазифаи затларына, Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнарына, жирле үзидарә органнары вазыйфаи затларына, оештыру-хокукый рәвешләренә бәйсез рәвештә оешмалар житәкчеләренә, муниципаль район карамагындагы сораулар буенча ижтимагый берләшмәләргә мөрәҗәгать итү;
4) норматив хокукый акт проектын кертү;

5) депутат соратуын кертү;

6) район Советы тарафыннан кабул ителә торган муниципаль хокукый актлар проектларын эшләүдә катнашу;

7) Татарстан Республикасы Дәүләт Советына закон чыгару инициативасы тәртибдә район Советы тарафыннан кертелә торган Татарстан Республикасы законнары проектларын эшләүдә катнашу;

8) район халкы белән очрашулар, аларның мөрәҗәгатьләре белән эшләү, ул аларның вәкиле булган жирлек халкына район жирле үзидарә органнары эшчәнлеге һәм үз эшчәнлеге турында мәгълүмат бирү;

9) жирле референдумнары, гавами тыңлауларны, жылышларны, конференцияләрне һәм гражданның сораштыруларын оештыруда һәм уздыруда катнашу;

10) территориаль ижтимагый үзидарәне оештыруда катнашу.

2. Район Советы депутаты үз эшчәнлеген федераль законнарда, Татарстан Республикасы законнарында һәм район Уставында каралган башка рәвешләрдә дә гамәлгә ашырырга мөмкин.

7 статья.

1. Район Советы депутаты үзенең әгъзасы булган район Советы һәм аның комиссияләре караган барлык мәсьәләләр буенча хәлиткеч тавыш хокукына ия.

2. Депутат район Советының һәм район Советы комиссиясенең әгъзасы булган барлык утырышларында катнашырга тиеш.

3. Район Советы утырышларында яисә комиссия утырышларында катнашу мөмкин булмаса, депутат бу хакта алдан ук район Советына, комиссия рәисенә яисә секретариатка хәбәр итә.

4. Депутат түбәндәгеләргә хокуклы:

1) комиссиядә һәм район Советында тиешле вазыйфаларга сайларга һәм сайланырга;

2) район Советына карау өчен сораулар тәкъдим итәргә;

3) район Советы тарафыннан төзелә торган органнар һәм район Советы тарафыннан сайлана торган (билгеләнә торган, килештерелә торган) вазыйфаи затлар кандидатуралары мәсьәләләре буенча фикер әйтәргә;

4) хокукый иҗат инициативасын гамәлгә ашыру тәртибдә район Советының хокукый актлары проектларын кертәргә;

5) көн тәртибе, тикшерелә торган сорауларны карау тәртибе һәм асылы буенча тәкъдимнәр һәм искәrmәләр кертәргә, район Советы карарлары проектларына төзәтмәләр кертәргә;

6) район Советы утырышында район Советы утырышында теләсә кайсы органның яисә район Советы карамагындагы вазыйфаи затның чираттан тыш хисабын яисә мәгълүматын тыңлау турында тәкъдимнәр кертәргә;

7) әлеге Регламентта билгеләнгән тәртиптә фикер алышуларда катнашырга;

8) үз тәкъдимнәрен нигезләп һәм тавыш бирү мотивлары буенча чыгыш ясарга, белешмәләр бирергә;

9) район Советы утырышларында гражданның, аның фикеренчә, ижтимагый әһәмияткә ия мөрәҗәгатьләрен игълан итәргә;

10) район Советы утырышларының беркетмәләре белән танышырга.

5. Район Советы утырышында депутат әйткән тәкъдимнәр һәм искәrmәләр район Советы карары проекты эшләп бетергәндә район Советының тиешле комиссиясе тарафыннан карала һәм тикшерелә.

8 статья.

Район Советы депутаты законнарда, муниципаль район Уставында һәм әлеге Регламентта күрсәтелгән башка хокуклардан файдалана.

9 статья.

Район Советы депутаты район халкыннан килгән мөрәжәгатьләрне, гаризаларны һәм шикаятьләрне карый, үз вәкаләтләре чикләрендә гражданнарны кабул итә, жәмәгатьчелек фикерен өйрәнә, жирле үзидарәнәң тиешле органнарына, ә кирәк булганда - дәүләт һәм ижтимагый органнарга тәкъдимнәр кертә.

10 статья.

Жирлектә үз вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен район Советы депутаты, аның вәкиле - район башлыгы бу жирлектә яшәүчеләр белән очрашулар оештыруда ярдәм итә.

11 статья.

Район Советы депутаты үзе аларның вәкиле булган жирлек халкына алар белән очрашулар вакытында, шулай ук массакуләм мәгълүмат чаралары аша үзенәң эшчәнлегә турында хәбәр итә.

3 бүлек. РАЙОН БАШЛЫГЫ. РАЙОН БАШЛЫГЫ УРЫНБАСАРЫ

12 статья.

Район башлыгы район Советы эшчәнлеген оештыру мәсьәләләре буенча:

1) район Советы эшен оештыра, район Советы утырышларын жыя һәм аларда рәислек итә;

2) дәүләт хакимиятенәң федераль органнары, Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары, жирле үзидарә органнары, гражданнар һәм оешмалар белән мөнәсәбәтләрдә район Советы исеменнән эш итә;

3) үз вәкаләтләрен гамәлгә ашыруда район Советы депутатларына ярдәм итә;

4) район Советы комиссияләренәң эшчәнлеген координацияли;

5) район Советы комиссияләренә йөкләмәләр бирә;

6) район Советы эшендә хәбәрдарлыкны тәмин итә;

7) район Советы аппараты структурасын район Советына раслауга тәкъдим итә;

8) район Советы аппараты эшенә житәкчелек итә;

9) район Советында гражданнарны кабул итә, аларның мөрәжәгатьләрен, гаризаларын һәм шикаятьләрен карый;

10) район Советы исеменнән судка жибәрелә торган документларга (шул исәптән дөгъва белдерүләренә, ышанычнамәләренә һәм башка документларга) имза сала;

11) федераль законнарда, Татарстан Республикасы законнарында, муниципаль район уставында һәм әлегә Регламентта каралган башка вәкаләтләренә гамәлгә ашыра.

13 статья.

1. Район башлыгы район Советы депутатлары арасыннан яңа сайланган район Советының беренче утырышында яшерен тавыш бирү юлы белән район Советы вәкаләтләре чорына сайлана.

2. Район Башлыгын сайлау район Советы депутатлары тәкъдим иткән кандидатлар арасыннан, шул исәптән район составына керүче жирлекләренәң вәкиллекле органнары, район халкы, ижтимагый берләшмәләр, Татарстан Республикасы Президенты тәкъдимнәре нигезендә гамәлгә ашырыла.

3. Район башлыгы вазыйфасына сайлану өчен күрсәтелгән депутат үз кандидатурасын кире кагу турында игълан итәргә хокуклы.

14 статья.

1. Үз кандидатураларын кире кагучылардан тыш, район Башлыгы вазыйфасына сайлау өчен тәкъдим ителгән барлык кандидатуралар буенча фикер алышу уздырыла. Фикер алышу барышында кандидатлар алда торган эшчәнлек программасы белән чыгыш ясылар һәм депутатлар сорауларына жавап бирәләр. Һәр депутат үзе тәкъдим иткән программа турында үз фикерен әйтергә, тәкъдим иткән кандидатураны хушларга яки каршы агитацияләргә хокуклы.

2. Район Башлығы вазыйфасына сайлау өчен күрсәтелгән кандидатуралар буенча фикер алышканнан соң, үз кандидатураларын кире кагучылардан тыш, барлык кандидатлар яшерен тавыш бирү өчен бюллетеньгә кертелә. Һәр депутат бер кандидат өчен генә тавыш бирә ала.

3. Әгәр тавыш бирү нәтижәсендә ул район Советы депутатларының билгеләнгән саныннан күпчелек тавыш алса, кандидат район Башлығы вазыйфасына сайланган дип санала.

4. Әгәр район Башлығы вазыйфасына кандидатларның берсе дә депутатларның тавышын сайлау өчен таләп ителгән тавышларны жыймаса, кандидатларны кабат күрсәтү уздырыла. Шулу вакытта элегрәк чыккан кандидатларны күрсәтү рөхсәт ителә.

5. Әгәр район башлығы вазыйфасына ике кандидат тәкъдим ителгән булса, аларның берсе дә депутатлар сайлау өчен таләп ителә торган тавышлар санын жыймаган булса, район Советы утырышында катнашучылар саныннан күпчелек тавыш белән кабул ителгән карары буенча иң күп тавыш жыйган ике кандидатура буенча тавыш бирүнең икенче туры үткәрелә. Әгәр тавыш бирүнең икенче турында район башлығы сайланмаса, район Башлығы вазифасына кандидатлар күрсәтү процедурасы кабатлана.

15 статья.

1. Район Башлығы урынбасары район башлығы тәкъдиме буенча район Советы депутатлары арасынан сайлана.

2. Район Советы депутаты, район Советы депутатларының билгеләнгән саныннан күпчелеге аны хуплап тавыш бирсә, район башлығының урынбасары итеп сайланган дип санала.

3. Район башлығы урынбасары муниципаль район Башлығының вәкаләтләре нигезендә аның аерым функцияләрен үти һәм үз вазыйфаларын башкару мөмкинлеге булмаганда яисә ул эштә булмаган очракта район Башлығы вазифаларын башкара.

4. Район башлығы урынбасары вәкаләтләре муниципаль район Уставында каралган нигезләрдә һәм тәртиптә вакытыннан алда туктатылырга мөмкин.

5. Район башлығы урынбасары район Советы инициативасы буенча яисә депутатлар төркеме таләбе буенча район Советы депутатларының билгеләнгән саныннан кимендә өчтән бере санында кабул ителгән район Советы карары буенча вазыйфасыннан теләсә кайсы вакытта чакыртып алынырга мөмкин. Район башлығы урынбасарын чакыртып алу турындагы карар район Советы депутатларының билгеләнгән саныннан күпчелек тавыш белән кабул ителә.

4 бүлек . РАЙОН СОВЕТЫ КОМИССИЯЛӘРЕ

16 статья.

1. Район Советы депутатлар арасынан үз вәкаләтләре чорына район Советы карамагына караган мәсьәләләрне алдан карау һәм эзерләү өчен 4 комиссия төзи, атап әйткәндә:

2. Район Советының үз компетенциясенә караган сораулар буенча комиссиясе:

1) район Советы карары проекты буенча бәяләмә эзерли;

2) район, район бюджеты үсеше планнары һәм программалары проектларын эшләүдә катнаша, алар буенча үзенең кисәтүләрен һәм тәкъдимнәрен кертә;

3) район Советы, район Башлығы кушуы буенча яисә үз инициативасы белән комиссия эшчәнлеге өлкәсенә кагылышлы мәсьәләләрне эзерли, алар буенча район Советының хокукый актлары проектларын эзерли;

4) үз компетенциясе чикләрендә район Советының хокукый актларын үтәүне тикшереп тора, әлегә мәсьәләләр буенча тиешле органнарның һәм жирле үзидарәнең вазыйфай затларының докладларын һәм хисапларын тыңлый;

5) район Советы утырышында карау өчен документлар проектларын эзерли;

6) жирле эһәмияттәге аеруча мөһим мәсьәләләрне халык фикер алышуына чыгару яисә гавами тыңлаулар билгеләү турында район Советына яисә район башлығына тәкъдимнәр белән мөрәжәгать итә;

7) әлегә Регламентта каралган тәртиптә район Советының чираттан тыш утырышын чакыру турында тәкъдимнәр кертә;

8) муниципаль район Уставында һәм әлегә Регламентта каралган башка вәкаләтләрне гамәлгә ашыра.

17 статья.

1. Район Советы комиссияләре район Советы депутатлары тарафыннан комиссия рәисе һәм әгъзалары составында сайлана.

2. Район Советы депутатларының тәкъдимнәрен исәпкә алып, район Советының 3 тән ким һәм 5тән артыграк була алмый торган санлы составы, район Советының беренче утырышында билгеләнә.

3. Район Советы комиссияләрен сайлаганда тавыш бирү тулаем состав буенча уздырыла.

4. Район Советы комиссияләре рәисләре, кагыйдә буларак, альтернатив нигездә сайланалар. Комиссия рәисе вазыйфасына кандидатуралар аның утырышында алдан каралырга тиеш.

5. Район Советы комиссияләре комиссия әгъзалары арасыннан комиссия рәисе урынбасарын сайлай, аның кандидатурасын фикер алышу өчен комиссия рәисе кертә.

6. Район Советы депутаты район Советының ике комиссиясе әгъзасы булырга мөмкин.

18 статья.

1. Район Советы комиссиясе рәисе район Советы утырышында район Советы депутатларының билгеләнгән саныннан күпчелек тавыш белән сайлана.

2. Район Советы комиссиясе рәисе:

1) комиссия эшчәнлеген оештыруны гамәлгә ашыра;

2) комиссия утырышының көн тәртибен һәм чакырылган затлар исемлеген төзи;

3) комиссия утырышларын алып бара;

4) район Советының башка комиссияләре, район башлыгы, предприятиеләр, учреждениеләр һәм оешмалар, массакүләм мәгълүмат чаралары белән үзара элемтәдә комиссияне тәкъдим итә;

5) комиссия карарларына имза сала;

6) әлеге Регламентта каралган башка вәкаләтләрне гамәлгә ашыра.

19 статья.

Комиссия әгъзалары булып район Башлыгы, район Башлыгы урынбасары сайлана алмый.

20 статья.

1. Комиссия составының кимендә өчтән ике өлеше катнашса, район Советы комиссиясе утырышы тулы хокуклы була.

2. Район Советы комиссиясе карары комиссия әгъзаларының билгеләнгән саныннан күпчелек тавыш белән кабул ителә.

3. Район Советының берничә комиссиясенә уртақ утырышларын уздырганда карар һәр комиссия әгъзаларының билгеләнгән саныннан күпчелек тавыш белән кабул ителә.

21 статья.

Район Советы комиссияләре үз эшләренә жирле үзидарә органнары вәкилләрен, шул исәптән район Башкарма комитетының структур бүлекчәләрен, дәүләт органнарын, ижтимагый оешмаларны, экспертларны, белгечләрне жәлеп итәргә хокуклы.

22 статья.

Район Советы комиссиясенә киңәш бирү тавышы хокукына ия утырышында район Советы депутатлары катнаша ала.

23 статья.

1. Кирәк булганда, район Советы даими һәм вакытлы комиссияләр төзи ала.

2. Күрсәтелгән комиссияләренә бурычлары, вәкаләтләре һәм эшчәнлек сроклары алар төзелгәндә район Советы тарафыннан билгеләнә. Даими һәм вакытлыча комиссияләр район

Советы депутатларының билгелэнгән саныннан күпчелек тавыш белән комиссия рәисе һәм әгъзалары составында депутатлар арасынан төзелә.

24 статья.

1. Үз эшенең нәтижеләре буенча вакытлыча комиссия район Советына тиешле сорау уңаеннан төзелгән мәсьәләнең асылы буенча доклад житкерә. Үзенчәлекле фикере булган комиссия әгъзалары аны район Советы утырышында игълан итәргә хокуклы. Вакытлыча комиссия доклады буенча район Советы карар кабул итәргә мөмкин.

2. Вакытлыча төзелгән комиссия үзенә йөкләнгән бурычларны үтәгәннән соң яисә район Советы карары буенча үз эшчәнлеген туктата.

5 бүлек. РАЙОН СОВЕТЫНЫҢ ЭШ ТӘРТИБЕ ҺӘМ РАЙОН СОВЕТЫ ДЕПУТАТЛАРЫ БУЛЫП ТОРМАГАН ЗАТЛАРНЫҢ РАЙОН СОВЕТЫ УТЫРЫШЛАРЫНДА КАТНАШУ ТӘРТИБЕ

25 статья.

1. Яңа чакырылыш район Советы депутатларының билгелэнгән саныннан кимендә өчтән икесе сайланганнан соң жиде көннән дә соңга калмыйча беренче утырышка жыела. Яңа төзелгән район Советының беренче утырышын район башлыгы чакыра һәм әзерли, ә ул булмаганда район Башкарма комитеты житәкчесе чакырыла.

2. Яше буенча иң өлкән район Советы депутаты яңа төзелгән район Советының беренче утырышын ача һәм аны район башлыгын сайлаганчы алып бара.

26 статья.

1. Район Советының чираттагы утырышлары кирәк булган саен, ләкин ике айга кимендә бер тапкыр уздырыла һәм район Башлыгы тарафыннан чакырыла. Жәйге вакытта утырышлар арасындагы тәнәфесләр озаграк булырга мөмкин. Чираттан тыш утырышлар район башлыгы тарафыннан үз инициативасы яисә депутатлар төркеме инициативасы белән район Советы депутатларының билгелэнгән саныннан кимендә өчтән бер өлеше чакырыла. Район Советының ябык утырышларында бары тик район Советы тарафыннан чакырылган затлар, шулай ук утырышта законнар нигезендә катнашырга хокукы булган затлар гына катнаша ала.

2. Район Советы утырышы(кворум) район Советы депутатларының билгелэнгән саныннан кимендә өчтән икесе катнашса, тулы хокуклы була. Кворум район Советы утырышы башланганчы һәм төшке аштан соң билгеләнә.

3. Район Советы утырышына район Советына сайланган депутатлар санының өчтән икесеннән кимрәге килсә, район башлыгы карары белән утырыш башка вакытка күчерелә, ләкин ул жиде көннән дә артмый.

4. Район Советы депутатларына һәм чакырылган затларга чираттагы утырышны уздыру вакыты һәм урыны, район Советы каравына кертелә торган мәсьәләләр турында өч көннән дә соңга калмыйча, ә чираттан тыш утырыш уздыру вакыты һәм урыны турында - бер көн алдан хәбәр ителә. Район Советы утырышын уздыру урыны һәм вакыты турындагы хәбәр массакүләм мәгълүмат чараларында басылып чыгарга мөмкин.

27 статья.

1. Район Советы утырышлары муниципаль район флагы һәм гербы урнаштырылып жиһазландырылган залларда уздырыла.

2. Район Советының утырышлар залында район Башкарма комитеты, массакүләм мәгълүмат чаралары вәкилләре өчен махсус билгелэнгән урыннар төгаенләнә.

3. Массакүләм мәгълүмат чаралары тәкъдим итүе буенча район Советы шушы массакүләм мәгълүмат чараларын район Советында тәкъдим итүче журналистларга аккредитация үткәрә.

4. Район Советы аккредитациялэнгән журналистларны район Советы эше турында мәгълүмат һәм материаллар белән тәэмин итә.

28 статья.

1. Гражданнар (физик затлар), шул исәптән оешмалар (юридик затлар), ижтимагый берләшмәләр, дөүләт органнары һәм жирле үзидарә органнары вәкилләре, шулай ук алар тарафыннан вәкаләтләр бирелгән затлар, Россия Федерациясе һәм Татарстан Республикасы законнарына, район Уставына вәкаләтле башка вазыйфай затлар һәм массакүләм мәгълүмат чаралары вәкилләре район Советының һәм аның органнарының ачык утырышларында катнашырга хокуклы.

2. Гражданнар (физик затлар), оешмалар (юридик затлар), ижтимагый берләшмәләр, дөүләт органнары һәм жирле үзидарә органнары вәкилләре, шулай ук алар тарафыннан вәкаләтләр бирелгән затлар, Россия Федерациясе һәм Татарстан Республикасы законнары, район Уставы, һәм массакүләм мәгълүмат чаралары вәкилләре өчен район Советының һәм аның органнарының ачык утырышларында катнашучылар һәм массакүләм мәгълүмат чаралары вәкилләре өчен район Советының утырышлар залында аерым урыннар бирелә.

3. Район Советы һәм Башкарма комитеты хезмәткәрләре район Советы карамагындагы мәсьәләләргә караганда, ачык утырышларда район Советы рәисе белән алдан килешеп тормыйча гына катнашырга хокуклы.

4. Әгәр әлеге тәкъдим депутатларның гомуми саныннан абсолют күпчелегә тарафыннан кабул ителсә, район Советы жирле үзидарә органнарының вазыйфай затлары утырышында катнашуны таләп итәргә хокуклы. Жирле үзидарә органнарының вазыйфай затлары булу турындагы таләп утырышка кадәр өч көннән дә соңга калмыйча район Советы рәисе тарафыннан чакырылган вазыйфай зат утырышны уздыру вакытын, урынын, шулай ук күрсәтелгән вазыйфай затның район Советы утырышына чакырылуы турындагы мәсьәлә буенча житкерелә.

Жирле үзидарәнең вазыйфай затының билгеләнгән вакытта нигезле сәбәпсез район Советы утырышына килмәве гамәлдәге законнарда билгеләнгән җаваплылыкка китерә.

5. Район Советы рәисе утырыш башланыр алдыннан утырышта катнашучылар арасында район Советы депутаты булмаган затлар булуы турында хәбәр итә.

6. Район Советы утырышына чакырылган затлар өчен район Советы утырышлар залында аерым урыннар билгеләнә.

7. Чакырылган һәм утырышта катнашучы затлар район Советы эшенә тыкшынырга (чыгыш ясарга, белдерүләр ясарга, хуплау яисә канәгатьсезлек белдерергә) хокуклы түгел.

8. Район Советы карары буенча чакырылганнарда шушы Регламент кысаларында чыгыш ясау өчен сүз бирелергә мөмкин. Чыгыш ясау өчен сүз район Советы утырышына район Советының таләбе һәм махсус карарыннан башка килгән жирле үзидарә органының вазыйфай затына бирелә.

9. Район Советы депутаты булып тормаган зат тәртип бозган очракта район Советы рәисе карары буенча утырыш залыннан бер тапкыр кичәтүдән соң чыгарылырга мөмкин.

10. Гражданнар (физик затлар), шул исәптән оешмалар (юридик затлар), ижтимагый берләшмәләргә, дөүләт органнарына һәм жирле үзидарә органнары вәкилләренә, шулай ук алар тарафыннан вәкаләтләр бирелгән затларга, Россия Федерациясе һәм Татарстан Республикасы законнары, район Уставы тарафыннан вәкаләтләр бирелгән башка вазыйфай затларга һәм массакүләм мәгълүмат чаралары вәкилләренә район Советының эше, аның килчәк утырышларының вакыты һәм урыны турында, массакүләм мәгълүмат чаралары аша кабул ителгән карарлар турында хәбәр ителә.

29 статья.

1. Район Советы утырышына килгән депутатларны теркәү район Советы утырышы ачылырга бер сәгать кала башлана.

2. Депутатларны теркәүне район Советы аппараты, ә район Советы утырышы ачылганнан соң секретариат оештыра.

30 статья.

1. Утырышларны айон Башлыгы алып бара, ә ул булмаган очракта - район Башлыгы урынбасары. Район Башлыгы яки аның урынбасары район Советы утырышында булмаса, район Советы утырышта вакытлыча рәислек итүче депутатны үз составыннан сайлай.

2. Район Советы утырышында рәислек итүче:

1) утырышларны ача һәм яба;
2) депутатларга утырышка чакырылуучыларның составы турында хәбәр итә;
3) район Советы утырышларын алып бара, әлеге утырышны үтәүне тәэмин итә
4) утырышта кворум булуын тикшереп тора;
5) докладлар һәм чыгышлар өчен сүз бирә;
6) район Советы карарлары проектларын, утырышта карала торган мәсьәләләр буенча депутатларның тәкъдимнәрен тавыш бирүгә куя, аларны тавыш бирүгә кую эзлеклелеген һәм тавыш бирү нәтижеләрен игълан итә;

7) депутатларның секретариаттан кәргән гаризаларын, белешмәләрен, тәкъдимнәрен һәм кәсәтүләрен игълан итә;

8) утырыш залында тәртип тәэмин итә;

9) карала торган мәсьәләләр буенча яклар позицияләренә якынаюына ярдәм итә;

10) фикер алышулар барышында, кирәк булганда тиешле аңлатмалар биреп, фикер алышу буенча төрле фикерләр ачыклауны тәэмин итә; утырыш барышында барлыкка килә торган башка мәсьәләләргә чыгу һәм каршылыкларны бетерү максатларында консультацияләр уздыруны оештыра;

11) кирәк булганда, депутатлар, комиссияләр белән консультацияләр уздыра, каршылыкларны бетерү максатыннан вакытлы комиссияләр эшен оештыра;

12) район Советы утырышында район Советы секретариаты һәм аппараты эшен оештыра.

3. Рәислек итүче фикер алышына торган мәсьәләләргә асылы буенча башка депутатлар өчен әлеге Регламентта билгеләнгән вакыттан артык чыгыш ясарга, әгәр алар әлеге регламент таләпләренә каршы килмәсә, депутатларның чыгышларын өзәргә һәм шәрәхләргә хокуклы түгел.

31 статья.

1. Район Советы утырышын үткәру вакытында ачык тавыш бирү юлы белән район Советы депутатларының билгеләнгән саныннан күпчелек тавыш белән район Советы депутатлары арасынан - район Советы утырышы секретариаты сайлана.

2. Күрсәтелгән органның персонал составы район Советы комиссияләргә рәисләренә фикерләрен һәм тәкъдимнәрен иһәпкә алып, район Башлыгы тарафыннан кәртелә.

3. Район Советы утырышы секретариаты:

1) утырышның беркетмәһен алып баруны оештыра;

2) чыгыш яһаучыларның яһмасын секретариатка кәру вакытын күрсәтеп алып бара, утырышта рәислек итүчегә чыгыш өчен яһылган белешмәләр бирә;

3) депутатларның соратуларын, сорауларын, белешмәләрен, хәбәрләрен, гаризаларын, тәкъдимнәрен һәм депутатларның башка материалларын терки, аларны утырышта рәислек итүчегә, район Советының башка органнарына жиһәрә;

4) утырышта депутатларга кирәкле материалларны тиражлауны һәм таратуны оештыра;

5) утырышка килгән депутатларны теркәу йомгакларын анализлай һәм утырышларында депутатлар булмау сәбәпләре турында район Советына хәбәр итә;

6) тавыш бирү нәтижеләрен теркәп бара;

7) аңлатмалар бирә һәм утырыш барышында барлыкка килгән мәсьәләләр буенча депутатларга хәбәр итә;

8) район Советы утырышы беркетмәһен рәһмиләштерә һәм аны район Башлыгы имзасына тапшыра;

9) район Советы утырышларында район Советы депутатлары эшчәнлеген тәэмин итү буенча башка функцияләр башкара.

32 статья.

1. Район Советының чираттагы утырышының көн тәртибе һәм эш тәртибе, район Советының эш һәм карарларын, шулай ук кERGән тәкъдимнәрне исәпкә алып, район Башлығының район Советы каравына эзерләнә һәм тапшырыла. Чираттагы утырышның көн тәртибенә сораулар кертү инициативасы хокукына район башлығы, район Советы депутатлары, аның комиссияләре, район Башкарма комитеты житәкчесе, хокукый иҗат инициативасының башка субъектлары ия.

2. Район Советының чираттан тыш утырышларының көн тәртибе аларны үткәрү инициаторлары тарафыннан тәкъдим ителә. Чираттан тыш утырышны үткәрү инициаторлары үзләре тәкъдим иткән мәсьәләне алдан карау кирәклеген, шулай ук әлеге Регламент нигезендә район Советы утырышында карау өчен документларны язма рәвештә тапшырырга тиеш.

3. Район Советы утырышының көн тәртибе һәм эш тәртибе тикшерелә һәм рәислек итүче тәкъдиме буенча утырышта район Советы тарафыннан раслана.

4. Район Советы утырышының көн тәртибенә һәм эш тәртибенә тәкъдимнәр һәм искәрмәләр район Советы депутатлары тарафыннан утырыш секретариатына язмача рәвештә тапшырыла йә алар чыгышларында бәян ителә. Язма рәвештә кERGән тәкъдимнәр утырышта рәислек итүче тарафыннан аларны керү тәртибендә игълан ителә.

5. Көн тәртибендәге мәсьәләләрне карау тәртибе, чираттагы мәсьәләне карауга күчү яисә алдагы, әмма хәл ителмәгән мәсьәләләрнең берсенә кире кайту депутатларның каршы килүләре булмаганда яисә рәислек итүче тавыш бирүеннән башка депутатлар саныннан күпчелек тавыш белән гамәлгә ашырыла.

6. Район Советы район Советы утырышында расланган көн тәртибендәге барлык мәсьәләләрне карарга яисә каралмаган мәсьәләләрне киләсе утырышка күчерү турында карар кабул итәргә тиеш. Кабул ителгән мәсьәләләр, әгәр башка карар район Советы тарафыннан кабул ителмәсә, аларны карау вакыты буенча киләсе утырышның көн тәртибендә өстенлек ала.

33 статья.

1. Район Советы утырышына материаллар утырышка кадәр 2 көннән дә соңга калмыйча депутатларга, район Башкарма комитеты житәкчесенә, хокукый иҗат инициативасының башка субъектларына жибәрелә.

2. Район бюджеты проектлары, район үсеше планнары һәм программалары, аларның үтөлеше турындагы хисаплар, муниципаль район Уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр буенча материаллар утырышка кадәр 3 көннән дә соңга калмыйча жибәрелә.

3. Район Советының утырышка кадәр кимендә 2 көн кала депутатларга таратылган норматив хокукый актлары проектлары, утырышта катнашучы депутатлар саныннан күпчелек тавыш белән кабул ителгән район Советы карары буенча бу утырышта каралмый.

34 статья.

1. Район Советы утырышлары, кагыйдә буларак, 9 сәгатьтән 17 сәгатькә кадәр уздырыла. Район Советы утырышының башка вакыты район башлығы тарафыннан район Советы утырышын чакыру турында карар кабул ителгәндә билгеләнергә мөмкин. Утырышны уздыру вакытын озайту утырышта рәислек итүче тәкъдиме буенча район Советы тарафыннан кабул ителә.

2. Утырышның көн тәртибе (тәнәфесләрнең вакыты һәм саны) утырыш башында рәислек итүче тәкъдиме буенча район Советы тарафыннан раслана.

3. Утырышта докладлар өчен вакыт, кагыйдә буларак - 30 минут, өстәмә докладлар өчен - 10 минут, карар проектлары буенча фикер алышуларда - 5 минутка кадәр, кабат чыгышлар өчен - 3 минутка кадәр, утырышларны алып бару тәртибе, тавыш бирү мотивлары буенча чыгышлар өчен, сораулар, тәкъдимнәр, хәбәрләр һәм белешмәләр кертү өчен 1 минутка кадәр бирелә.

4. Билгеләнгән вакыт узгач, рәис бу хакта чыгыш ясаучыны кисәтә, аннары аның чыгышын туктатырга хокуклы.

5. Депутатларның каршы килүләре булмаганда, катнашучы күпчелек депутатларның ризалыгы белән яисә тавыш бирмичә, доклад, өстәмә доклад яисә чыгыш ясау өчен вакытны озайтырга яисә кыскартырга хокуклы.

6. Әгәр заявкалар кергән булса, утырышның һәр көне ахырында “Төрлеләр” көн тәртибе мәсьәләсе кысаларында белешмәләр, белдерүләр, мөрәжәгатьләр өчен 30 минут вакыт бирелә. Бу хәбәрләр буенча фикер алушылар булмый.

35 статья.

1. Докладтан һәм өстәмә докладтан соң район Советы утырышының көн тәртибе буенча депутатларга докладчыга, өстәмә доклад ясаучыга сораулар бирү мөмкинлегенә бирелә. Сораулар язма рәвештә яки телдән бирелә. Район Советы депутаты өч сорау бирергә мөмкин.

2. Район Советы, кирәк була калса, анда катнашучы депутатлар саныннан күпчелек тавыш белән мәсьәләләрне туктату һәм район Советының доклады яисә карары проекты буенча фикер алышуларга күчү турында карар кабул итә.

3. Көн тәртибендәге барлык мәсьәләләр буенча (“Төрлеләрдән” тыш) фикер алышу мәжбүри тәртиптә ачыла.

4. Депутат фикер алышуларда ике тапкырдан да артык чыгыш ясарга тиеш түгел. Өстәмә чыгышка хокук район Советы карары белән генә бирелергә мөмкин. Башка затка чыгыш ясарга хокук бирү рәхсәт ителми.

5. Фикер алышуларны туктату район Советы карары буенча үткәрелә, утырышта ачык тавыш бирү юлы белән анда катнашучы депутатлар саныннан күпчелек тавыш белән кабул ителә. Фикер алышуларны туктату турындагы сорауны куйганда, рәис депутатларга язылуларының саны турында хәбәр итә һәм язылуларының кайсысы үз дигәнәндә торуын ачыклай. Әгәр фикер алышулар туктатылуга бәйле рәвештә депутатка чыгыш ясау мөмкинлегенә булмаса, ул район Советы утырышы протоколына кушылта буларак үзенең чыгышын секретариатка тәкъдим итә ала.

6. Фикер алышулар туктатылганнан соң, докладчы һәм өстәмә докладчы йомгаклау чыгышына 5 минут чикләрендә хокуклы.

36 статья.

1. Район Советы депутаты, утырышта катнашучы башка зат рәислек итүче сүз биргәннән соң чыгыш ясыя.

2. Чыгыш өчен сүз заявкалар керү тәртибендә бирелә. Утырышны алып бару тәртибе буенча рәислеккә кисәтүләр белдерү өчен, шулай ук тавыш бирүгә куелган формулировкаларны төгәлләштерү өчен чираттан тыш бирелә. Шулай ук, белешмәләр, аңлатмалар бирү һәм башка процедура мәсьәләләре буенча чыгыш ясау өчен, рәислек итүче тарафыннан төшереп калдырылырга мөмкин.

3. Район Советы тикшерелә торган мәсьәлә буенча чыгышларның чиратын үзгәртәргә хокуклы.

4. Алдан язылмыйча, чираттан тыш чыгыш ясау хокукына район башлыгы, район башкарма комитеты житәкчесе, утырышта рәислек итүче ия.

37 статья.

1. Район Советы утырышында район депутаты үзе сүз алган көн тәртибендәге мәсьәлә буенча чыгыш ясарга тиеш. Беркем дә район Советы депутатлары чыгышларын шәрехләргә, чыгыш ясаучыларга характеристика бирергә хокуклы түгел.

2. Район Советы утырышында чыгыш ясаучы тупас һәм мәгънәсез тәгъбирләргә һәм гамәлләргә юл куймаска, законсыз һәм көч куллану гамәлләренә өндәргә тиеш түгел. Әлеге таләпләр бозылганда, рәислек итүче мондый тәгъбирләренә, жөмлөләрнең, чакыруларының һәм гамәлләрнең ярамавы турында рәсми кисәтү ясыя.

3. Кабат хокук бозганнан соң, рәис депутат чыгышын бүлдәрә. Әлеге депутат шулай ук район Советы карары белән утырыш дэвамында чыгыштан да мэхрүм ителергә мөмкин, бу карар мондагы депутатлар саныннан күпчелек тавыш белән кабул ителә.

4. Әгәр чыгыш ясаучы фикер алышу темасыннан баш тартса, рәис аны фикер алыша торган мәсьәлә темасына тотынырга өндәргә хокуклы.

38 статья.

Утырышта катнашкан һәм район Советы депутаты булмаган зат, тупас хокук бозу очрагында, рәис күрсәтмәсе буенча утырыш залыннан чыгарылырга мөмкин.

39 статья.

1. Район Советының һәр утырышында беркетмә алып барыла.

2. Утырыш беркетмәсендә түбәндәгеләр күрсәтелә:

1) утырышны уздыру датасы, урыны һәм район Советы утырышының тәртип буенча номеры;

2) район Советы депутатларының билгеләнгән саны, утырышта катнашучы район Советы депутатлары саны, аларның фамилиясе, исеме, атасының исеме күрсәтелә;

3) рәислек итүченең фамилиясе, исеме, атасының исеме, вазыйфасы;

4) район Советы утырышы каравының көн тәртибенә чыгарылган һәр сорау буенча чыгыш ясаган докладчылар, өстәмә докладчылар һәм барлык чыгыш ясаучыларның фамилияләре, инициаллары;

5) тавыш бирү өчен барлык тәкъдимнәрне һәм барлык тавыш бирүләрнең нәтижәләрен, хуплап тавыш биргән депутатларның санын, каршы яисә тоткарланган депутатларның санын күрсәтү, ә исемләп тавыш бирүне уздырганда - шулай ук депутатларның фамилияләре һәм инициаллары.

3. Беркетмәгә шулай ук утырыш барышында депутатлар һәм чыгыш ясаучылар тарафыннан тапшырылган карарлар һәм аңа караган материаллар, текстлар яисә чыгышларны бәян итү проектлары һәм башка материаллар, район Советы кабул иткән актларның тулы текстлары кушып бирелә.

4. Район Советы утырышы беркетмәсе район Советы утырышы тәмамланганнан соң жиде көн эчендә рәсмиләштерелә, секретариат эгъзалары тарафыннан визалана һәм район Башлыгы тарафыннан имзалана.

5. Беркетмә ике нөсхәдә рәсмиләштерелә. Беренчесе билгеләнгән тәртиптә архивка тапшырыла. Беркетмәнең икенче нөсхәсе район Советы аппаратында урнашкан һәм район Советы депутатларына һәм район халкына аларның үтенече буенча танышу өчен бирелә.

6 бүлек. ТАВЫШ БИРҮ ҺӘМ КАРАРЛАР КАБУЛ ИТҮ ТӘРТИБЕ

40 статья.

1. Район Советы карарлары, кагыйдә буларак, ачык тавыш бирү юлы белән кабул ителә.

2. Законнарда, муниципаль берәмлек Уставында һәм әлеге Регламентта каралган очракларда, шулай ук район Советы карары буенча яшерен тавыш бирү уздырылырга да мөмкин.

3. Район Советы карары буенча исемләп тавыш бирү үткәрелергә мөмкин. Исемләп тавыш бирү кадрлар мәсьәләсе буенча үткәрелә алмый.

4. Депутат шәхсән үзе тавыш бирү хокукын гамәлгә ашырырга тиеш. Тавыш бирү вакытында булмаган депутат тавыш бирү өчен билгеләнгән вакыт узганчы һәм узгач тавыш бирә алмый, шул исәптән язма рәвештә дә үз тавышын бирергә хокуклы түгел.

41 статья.

1. Ачык тавыш бирүне уздырганда тавышларны санауны секретариат алып бара.

2. Тавыш бирү башланыр алдыннан рәис тавыш бирүгә куела торган тәкъдимнәрнең саны турында хәбәр итә, аларның формулировкаларын һәм тавыш бирүгә куела торган эзлеклелеген төгәлләштерә, карар күпме күләмдә тавыш биреп кабул ителергә мөмкинлеге турында искә төшерә.

3. Бер яисэ ике тэкъдим буенча тавыш биргэндэ һәр депутат бер тапкыр үз тавышын “риза” дип, йә “каршы” дип бирергә, шулай ук тавыш бирүдән тыелырга хокуклы. Өгәр дә аның өчен әлеге Регламент буенча тиешле санда депутатлар тавыш бирсә, тэкъдим кабул ителгән дип санала.

4. Өгәр тавыш бирүгә бер мәсьәлә буенча икедән артык тэкъдим чыгарылса, һәр депутат үз тавышын йә һәр тэкъдимгә каршы дип бирергә, шулай ук теләсә кайсы жәмлә буенча тавыш бирүдән тыелырга хокуклы (рейтинг буенча тавыш бирү). Иң күп тавыш жыйган ике тэкъдим кабат тавыш бирүгә әлеге статьяның өченче өлешендә каралган тәртиптә чыгарыла. Өгәр бу очракта әлеге Регламент буенча карар кабул итү өчен кирәкле тавышлар саны алынмаса, рәислек итүче тэкъдиме буенча яңа карар проектын эшләү өчен депутат килештерү комиссиясе төзелә.

5. Тавыш бирү тәмамланганнан соң, утырышта рәислек итүче аның нәтижеләрен игълан итә. Тавыш бирү нәтижеләре район Советы утырышы беркетмәсенә кертелә.

42 статья.

1. Яшерен тавыш бирүне үткөрү һәм аның нәтижеләрен ачыклау өчен район Советы депутатлар арасынан хисап комиссиясе сайлый. Хисап комиссиясенә кандидатлары сайланучы органнар составына яисә сайланулы вазыйфаларга күрсәтелгән депутатлар керә алмый.

2. Хисап комиссиясе үз составынан комиссия рәисен һәм секретарен сайлый, бу хакта беркетмә төзелә.

3. Комиссия карарлары аның эгъзаларының күпчелек тавышы белән кабул ителә һәм комиссия рәисе һәм секретаре имзальй торган беркетмәләр белән рәсмиләштерелә.

4. Тавыш бирү бюллетеньнәре хисап комиссиясенә үзе билгеләгән рәвештә һәм билгеле бер санда эзерләнә. Бюллетеньнәрдә тавыш бирү өчен кирәкле мәгълүмат булырга тиеш. Карарлар проектлары буенча тавыш бирү бюллетеньнәрендә яисә сайланулы вазыйфага бердәнбер кандидатура булганда «риза» һәм «каршы» сүзләре торырга тиеш.

5. Тавыш бирү вакыты һәм урыны, аны үткөрү тәртибе әлеге Регламент нигезендә хисап комиссиясе тарафыннан билгеләнә һәм комиссия рәисе тарафыннан игълан ителә.

6. Тавыш бирүне уздыру өчен комиссия утырышта катнашучы һәр депутатка тавыш бирү өчен бер бюллетень бирә.

7. Бюллетеньне тутыру бюллетеньдә депутат аңа каршы тавыш бирә торган кандидатның фамилиясен сызып ташлау юлы белән, ә карар проекты (карар варианты) буенча бюллетеньдә йә бер кандидатура - «риза» яки «каршы» сүзен яки кандидатның фамилиясен яисә тэкъдим ителә торган карарларны төшереп калдыру юлы белән башкарыла. «Риза» сүзен дә, «каршы» сүзен дә, барлык кандидатларның фамилияләрен дә сызып ташлау, шулай ук бюллетеньне тутырмау тавыш бирүдән тыелып калу дип санала.

8. Тавыш бирү бюллетене тавыш бирү кабинасында тутырыла һәм тавыш бирү өчен мөһерләнгән урнага төшерелә.

9. Тавыш бирү тәмамланганнан соң, хисап комиссиясе урнаны ача, гамәлгә яраклы һәм гамәлгә яраксыз бюллетеньнәр санын билгели һәм тэкъдимнәр өчен яисә каршы бирелгән тавышларны саный. Тавышларны санаганда район Советы депутатлары да катнаша ала.

10. Билгеләнмәгән формадагы бюллетеньнәр, ә вазыйфаи затны сайлаганда - бер вазыйфага ике яки аннан күбрәк кандидатның фамилияләре калган бюллетеньнәр дәрәс түгел дип санала.

11. Яшерен тавыш бирү нәтижеләре турында хисап комиссиясе беркетмә төзи, ул хисап комиссиясенә барлык эгъзалары тарафыннан имзалана һәм район Советы утырышында укыла. Хисап комиссиясе доклады буенча район Советы яшерен тавыш бирү нәтижеләрен раслау турында карар кабул итә.

43 статья.

1. Исемләп тавыш бирү район Советы депутатларының билгеләнгән санының кимендә биштән бере таләбе буенча уздырыла.

2. Исемле тавыш бирүне уздыру һәм аның нәтижәләрен билгеләү өчен район Советы депутатлар арасынан хисап комиссиясе сайлый.

3. Район Советы утырышында яшерен тавыш бирү һәм исемле тавыш бирү үткәрелгән очракта, район Советы аларны хисап комиссиясенә бер составына оештыруны тапшыра ала.

4. Исемләп тавыш бирү нәтижәләре беркетмәгә кертү өчен секретариатка бирелә һәм район Советы утырышында игълан ителә, шулай ук массакүләм мәгълүмат чараларында бастырып чыгарыла.

44 статья.

Бер үк мәсьәлә буенча кабат тавыш бирү район Советының әлеге мәсьәлә буенча карар кабул итү өчен кирәкле күпчелек тавыш белән кабул ителгән карары буенча рәхсәт ителә. Моның өчен тавышларны санаганда хаталар, сорауны тавыш бирүгә куйганда билгесезлек, башкача әлеге Регламентны бозу нигез булырга мөмкин.

45 статья.

1. Процедура сораулары буенча карарлар, әлеге Регламент белән башкасы билгеләнмәгән булса, район Советы утырышында катнашучылар санынан күпчелек тавыш белән кабул ителә һәм утырыш беркетмәсендә чагылдырыла.

2. Процедуралы сорауларга түбәндәге сораулар керә:

1) утырышның көн тәртибе проектына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында;

2) утырышның көн тәртибен раслау турында;

3) утырышның көн тәртибен яңа сорау белән тулыландыру турында;

4) район Советы утырышының житәкчесен һәм секретариат әгъзаларын һәм башка органнарын сайлау турында;

5) утырышны берничә этапта уздыру турында;

6) утырышта тәнәфес, аны күчерү яисә ябу турында;

7) чыгыш ясау өчен өстәмә вакыт бирү турында;

8) утырышның көн тәртибе мәсьәләсе буенча фикер алышуларны күчерү яисә туктату турында;

9) утырышның көн тәртибенә күчү (кире кайту) турында;

10) мәсьәләне район Советының тиешле комиссиясе каравына тапшыру турында;

11) фикер алышмыйча тавыш бирү турында;

12) хокукый актлар проектларына төзәтмәләрне кабул итү яисә кире кагу турында;

13) ябык утырышны уздыру турында;

14) рәислек итүче функцияләрен утырышта тапшыру турында;

15) карарлар һәм башка мәсьәләләр проектлары буенча тиешле белешмәләр һәм бәяләмәләр бирү өчен утырышка тиешле затларны чакыру турында;

16) утырышта катнашучыларга бирелә торган мәгълүматны, белешмәләрне игътибарга алу турында;

17) тавыш бирүне уздыру ысулын үзгәртү турында;

18) өстәмә теркәлү уздыру турында;

19) тавышларны яңадан санау турында;

20) район Советы утырышын уздыру вакытын озайту турында;

21) депутат (депутатлар) мөрәжәгатендәге сорауларга җавап бирү өчен вазыйфай зат утырышына чакыру турында;

22) район Башкарма комитетының үз эшчәнлегенә турында чираттан тыш хисап бирүе турында;

23) Район Советы утырышында катнашучылар санынан әлеге Регламент нигезендә кабул ителә торган башка мәсьәләләр.

Бүлек 7. РАЙОН СОВЕТЫНЫҢ ХОКУКЫЙ АКТЛАРЫ

46 статья.

1. Район Советы федераль законнарда, Татарстан Республикасы законнарында һәм район Уставында билгеләнгән компетенциясе чикләрендә норматив һәм башка хокукый актлар, шулай ук белдерүнамәләр, мөрәжәгатьләр, декларацияләр кабул итә.

2. Район Советының норматив хокукый актлары, шулай ук норматив булмаган хокукый актлары карарлар рәвешендә кабул ителә.

3. Район Советының хокукый актлары көн тәртибенә кертелгән мәсьәлә кысаларында кабул ителә.

4. Район Советының хокукый актлары, шулай ук район Советы кабул иткән белдерүнамәләр, мөрәжәгатьләр, декларацияләргә район башлыгы тарафыннан алар кабул ителгән көннән алып жиде көн эчендә имза салына һәм ул район Уставында билгеләнгән тәртиптә халыкка житкерелә.

47 статья.

Процедура сораулары буенча район Советы кабул иткән карарлар аерым акт белән рәсмиләштерелми. Күрсәтелгән карарлар район Советы утырышы беркетмәсендә чагыла һәм, кирәк булганда, район башлыгы тарафыннан имзаланган беркетмәдән өземтәләр белән рәсмиләштерелә.

Бүлек 8. РАЙОН СОВЕТЫ ТАРАФЫННАН НОРМАТИВ ХОКУКЫЙ АКТЛАРНЫ КАБУЛ ИТҮ ТӘРТИБЕ

48 статья.

1. Норматив хокукый актлар проектлары район Советына район Советы, район Башлыгы, район Башкарма комитеты житәкчесе, территориаль ижтимагый үзидарә органнары, гражданның инициатив төркемнәре, шулай ук район Уставында билгеләнгән хокук чыгару инициативасының башка субъектлары тарафыннан 2003 елның 6 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон, «Россия Федерациясендә жирле үзидарәне оештыруның гомуми принциплары турында» Федераль закон, 2009 елның 17 июлендәге 172-ФЗ номерлы «Россия Федерациясе прокуратурасы турында» Федераль закон һәм «Россия Федерациясе Прокуратурасы турында» 1992 елның 17 февралендәге 221-02 номерлы Федераль закон нигезендә үткәрелә торган норматив хокукый актлар проектларына коррупциягә каршы экспертизадан соң гына кертелә ала.

2. Норматив хокукый акт проекты район Советына керткәндә түбәндәгеләр тапшырылырга тиеш:

- 1) норматив хокукый акт проектының тексты;
- 2) әлеге норматив хокукый актны кабул итүнең максатчанлыгын нигезләгән аңлатма;
- 3) финанс-икътисадый нигезләү (гамәлгә ашыру жирле бюджеттан матди чыгымнар таләп итә торган норматив хокукый акт проекты кертелгән очракта);
- 4) әлеге проектны кабул итүне таләп итә торган район Советының хокукый актлары исемлегә, гамәлдән чыгару, үзгәртү, өстәмәләр һәм кабул итүләр;
- 5) норматив хокукый акт проектының коррупциягә каршы бәяләмәсе.

«Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 06 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон, «Норматив хокукый актларның һәм норматив хокукый актлар проектларының коррупциягә каршы экспертизасы турында» 2009 елның 17 июлендәге 172-ФЗ номерлы Федераль закон һәм «Россия Федерациясе прокуратурасы турында» 1992 елның 17 гыйнварындагы 2202-1 номерлы Федераль закон нигезендә жирле үзидарә органнары федераль законнарда, прокуратура органнары да билгеләнгән тәртиптә үткәрә.

Прокурор үз вәкаләтләрен гамәлгә ашыру барышында Россия Федерациясе Генераль прокуратурасында билгеләнгән тәртиптә һәм Россия Федерациясе Хөкүмәте билгеләгән методика нигезендә жирле үзидарә органнарының, аларның вазыйфай затларының норматив хокукый актларына коррупциягә каршы экспертиза үткәрә.

Норматив хокукый акты проектында коррупциоген факторларның ачыкланганда прокурор норматив хокукый акт проекты эзерләп куйган органга, оешмага яисә вазыйфай

затка ачыкланган ришвэтчел факторларны бетерү ысулы белән норматив хокукый акт проектын үзгертү турындагы таләпне кертә, йә судка Россия Федерациясе процессуаль законнарында каралган тәртиптә мөрәжәгать итә.

Норматив хокукый акт проектын үзгертү турындагы таләп тиешле орган, оешма яисә вазыйфай зат тарафыннан каралганчы прокурор тарафыннан кире алынырга мөмкин.

Норматив хокукый акт проектын үзгертү турында прокурорның таләбе тиешле орган, оешма яисә вазыйфай зат тарафыннан таләп кәргән көннән алып ун көннән дә соңга калмыйча мәжбүри каралырга тиеш. Прокурорның район Советына жиберелгән норматив хокукый акт проектын үзгертү турындагы таләбе район Советының якындагы утырышында һичшиксез каралырга тиеш.

Норматив хокукый акт проектын үзгертү турындагы таләпне карау нәтижеләре турында таләп керткән прокурорга кичекмәстән хәбәр ителә.

Норматив хокукый акт проектын үзгертү турында прокурорның таләпләренә карата билгеләнгән тәртиптә шикаять бирелергә мөмкин.

3. Район Советының жирле салымнарны һәм җыемнарны билгеләүне, үзгәртүне һәм бетерүне, жирле бюджет акчаларыннан чыгымнарны гамәлгә ашыруны күздә тоткан карарлары проектлары район Советы каравына бары тик Башкарма комитет җитәкчесе инициативасы буенча гына, федераль законнарда, шулай ук прокуратура органнары тарафыннан билгеләнгән тәртиптә жирле үзидарә органнары уздырган норматив хокукый акт проектының коррупциягә каршы бәяләмәсе булганда гына кертелергә мөмкин. Күрсәтелгән бәяләмә район Советына карар проекты район Башкарма комитетына тапшырылган көннән соң утыз көн эчендә кертелә.

4. Норматив хокукый акт проекты һәм аңа теркәлә торган материаллар район Башлығы исеменә язмача рәвештә жиберелә.

49 статья.

1. Килгән норматив хокукый акт проекты һәм аңа теркәлә торган материаллар проекты район Советына кәргән көнне район Советы аппараты тарафыннан теркәлә.

2. Норматив хокукый акт проектын теркәгән көннән алып бер тәүлек эчендә район Советы комиссиясенә аңа кушымта итеп бирелә торган материаллар белән бергә аны район Советы аппараты белән берлектә проект буенча бәяләмәләр карау һәм эзерләү өчен тәкъдим ителә торган сорауны карау өчен жиберә.

3. Район башлығы, комиссия тәкъдимнәрен исәпкә алып, проектны район Советы каравына эзерләү срогын билгели, ул, кагыйдә буларак, бер айдан артык була алмый.

4. Әгәр тәкъдим ителгән норматив хокукый акт проекты әлеге Регламент таләпләренә туры килмәсә яисә аның буенча әлеге Регламентның 47 статьясында күрсәтелгән кирәкле материаллар тапшырылмаса, мондый проект район Башлығы тарафыннан проектка карата куелган таләпләргә үтәү өчен инициаторга кайтарылырга мөмкин.

5. Норматив хокукый акт проекты буенча ул район Советы тарафыннан беренче укылышта карауга кадәр гавами тыңлаулар билгеләнергә мөмкин, алар район Уставы һәм район Советы тарафыннан раслана торган гавами тыңлаулар турында нигезләмәдә билгеләнгән тәртиптә уздырыла.

50 статья.

1. Норматив хокукый акт проектын комиссиядә карау, проект буенча бәяләмә эзерләү тәртибе комиссия тарафыннан әлеге Регламент нигезендә мөстәкыйль билгеләнә.

2. Проектлар өстендә эшләү өчен комиссия эш төркемнәре төзәргә мөмкин, аларның эшендә проект инициаторы яисә аның вәкилләре катнашырга хокуклы.

3. Норматив хокукый актларның альтернатив проектлары комиссия тарафыннан төп проект белән бер үк вакытта карала.

4. Норматив хокукый актлар проектлары комиссия тарафыннан бары тик шушы Регламентның 48 статьясы нигезендә уздырыла торган норматив хокукый актлар проектларына коррупциягә каршы экспертизадан соң гына кертелә.

5. Норматив хокукый акт проектын беренче укылышта кабул итүгә кадәр проектны керткән хокукый ижат инициативасы субъекты түбәндәгеләргә хокуклы:

- 1) комиссия тәкъдиме буенча проект текстын үзгәртәргә;
- 2) комиссия тәкъдиме буенча яисә үз инициативасы белән ул керткән проектны язма гариза нигезендә кире алырга.

6. Комиссиядә норматив хокукый акт проекты турында фикер алышу проектны керткән субъект вәкиле чакыруы белән ачык уза.

7. Аның эшендә катнашмаган комиссия әгъзасы комиссиягә үзенә кисәтүләрен һәм тәкъдимнәрен жибәрәргә хокуклы. Комиссиянең искәrmәләрен һәм тәкъдимнәрен карау нәтижеләре турында шундый искәrmәләр һәм тәкъдимнәр жибәргән район Советы депутатларына телдән житкерәләр.

8. Тиешле комиссия әгъзалары булмаган район Советы депутатлары, хокук чыгару инициативасы субъектлары вәкилләре, шулай ук норматив хокукый акт проекты бәяләмәләр, тәкъдимнәр һәм искәrmәләр бирү өчен жибәрелгән район Башкарма комитеты, дөүләт органнары, башка оешмалар вәкилләре әлегә проект буенча фикер алышканда комиссия утырышларында киңәш бирү тавышы хокукына ия булырга хокуклы.

9. Норматив хокукый акт проектын алдан карау нәтижеләре буенча комиссия район башлыгына үз бәяләмәсен тапшыра, ул әлегә проектны кабул итү йә район Советы тарафыннан кире кагу турында норматив хокукый акт проекты буенча комиссиянең дәлилленгән тәкъдимен үз эченә алырга тиеш. Йомгаклау белән бергә комиссия әлегә проект буенча район Советы карары проектын тәкъдим итә.

10. Район Советы тарафыннан карауга эзерләнгән норматив хокукый акт проекты район Башлыгы тарафыннан район Советының якындагы утырышы көн тәртибенә кертелә.

51 статья.

1. Гражданнарның хокукый инициативасын гамәлгә ашыру тәртибендә кертелгән норматив хокукый акт проекты аны керткән көннән алып өч ай эчендә район Советы тарафыннан ачык утырышта һичшиксез каралырга тиеш.

2. Норматив хокукый акт проектын керткән гражданнарның инициатив төркеме вәкилләренә әлегә Регламент нигезендә алар тарафыннан кертелгән проектны карау вакыты һәм урыны турында алдан ук хәбәр ителә, алар комиссия, район Советы утырышларында әлегә проект турында фикер алышканда катнашырга һәм аның буенча үз позицияләрен баян итәргә хокуклы.

3. Гражданнарның хокукый ижат инициативасын гамәлгә ашыру тәртибендә кертелгән норматив хокукый акт проектын караганда, район Советы гражданнарның тиешле инициатив төркеме вәкиле булмаганда, проектны карау район Советының башка утырышына күчәлә. Проектны кабат тикшергәндә район Советы утырышында күрсәтелгән вәкилләр яңадан булмаса, норматив хокукый актның тиешле проекты, күрсәтелгән вәкилләр катнашыннан башка, район Советы тарафыннан каралырга мөмкин. Мондый очракта проект турында фикер алышу комиссия вәкиле докладыннан башлана.

52 статья.

1. Район Советында норматив хокукый актлар проектларын карау, әгәр район Советы конкрет проектка карата башка карар кабул итмәсә, ике укуда гамәлгә ашырыла.

2. Район Советының норматив хокукый актлары, кагыйдә буларак, түбәндәге процедура буенча кабул ителә:

- 1) проект турында фикер алышу;
- 2) проектны нигез итеп алу;
- 3) төзәтмәләр кертү;
- 4) тулаем хокукый акт кабул итү.

53 статья.

1. Норматив хокукый акт проектын беренче укылышта карау хокукый ижат инициативасы субъекты яисэ аның вәкиле һәм комиссиянең өстәмә докладыннан башлана.

2. Проектны караганда, район Советы депутатларының, район Башкарма комитеты житәкчесенең, экспертларның һәм фикер алышуда катнашу өчен чакырылган башка затларның тәкъдимнәре һәм искәрмәләре тыңлана.

3. Район Советы проекты буенча фикер алышканнан соң түбәндәгеләрнең берсе кабул ителә:

- проектны беренче укылышта кабул итәргә;

- проектны кире кагарга.

4. Әгәр район Советы депутатларының билгеләнгән саныннан күпчелеге аның өчен тавыш бирсә, проект беренче укылышта кабул ителгән дип санала. Әгәр тавыш биру йомгаклары буенча проектны беренче укылышта кабул итү турындагы тәкъдим тиешле күләмдә тавыш жыймаса, ул өстәмә тавыш бирүдән башка кире кагылган дип санала, йә район Советы әлеге проектны эшләп бетерүгә жибәрү турында карар кабул итәргә мөмкин.

Проект буенча карар өстәмә тавыш бирмичә район Советының тиешле акты белән рәсмиләштерелә.

5. Район Советының норматив хокукый акт проектын беренче укылышта кабул итү турындагы карарында проектка төзәтмәләр кергү срогы билгеләнә, төзәтмәләргә карау йөкләнә торган төп комиссия һәм проектны район Советына икенче укылышта карауга кергү срогы күрсәтелә.

6. Район Советы беренче укылышта кабул ителгән проектны халык фикер алышуына һәм (яисә) гавами тыңлауларга чыгару турында карар кабул итәргә мөмкин. Законнар, район Уставы нигезендә гавами тыңлаулар үткөрү мәжбүри булган очракларда, ә норматив хокукый акт проекты буенча ачык тыңлаулар аны район Советы тарафыннан беренче укылышта каралганчы үткәрелмәгән икән, район Советы яки район Башлыгы әлеге проект буенча гавами тыңлаулар билгеләү турында карар кабул итә.

7. Бер үк мәсьәлә буенча альтернатив проектлар керткәндә, район Советы аларны беренче укылыш барышында бер үк вакытта карый һәм алга таба эшләү өчен аларның кайсысын нигез итеп алырга дигән карар кабул итә, бу шулай ук башка проектларны кире кагуны аңлата. Кире кагылган проектлар тулаем алганда да, өлешләр тә район Советына беренче укылышта кабул ителгән проект буенча соңгы карар кабул ителгәнчегә кадәр кабат кертелә алмый.

8. Проектны район Советы карары белән эшләп бетерүгә жибәргән очракта, район Советында карау өчен эшләнәп беткән проектны тәкъдим итү срогы билгеләнә.

54 статья.

1. Проектка төзәтмәләр проектның аерым нигезләмәләре редакциясенә үзгәрүе рәвешендә язма рәвештә йә проектны конкрет сүзләр, пунктлар, өлешләр, статьялар һәм башка нигезләмәләр белән йә проектның конкрет нигезләмәләрен төшереп калдыру турындагы тәкъдимнәр рәвешендә төп комиссиягә кертелә.

2. Норматив хокукый акт проектына төзәтмәләр проектка проектны керткән төп комиссия утырышында йә аның вәкиле, шулай ук карала торган проектка төзәтмәләр керткән хокукый ижат инициативасы субъектларына йә аларның вәкилләренә хәбәр ителә торган төп комиссия утырышында каралырга тиеш. Төзәтмәләр таблицасы күрсәтелгән затларга, аларны комиссиядә каралганчы бер атнадан да соңга калмыйча, алдан жибәрелә.

3. Комиссия утырышында төзәтмәләргә караганда хокук саклау инициативасы субъектлары йә аларның вәкилләре катнашырга хокуклы. Төзәтмәләр керткән хокук ижат инициативасы субъекты йә аның вәкиле комиссиядә фикер алышу барышында кертелгән төзәтмәләр редакциясен нигезләргә һәм төгәлләштерергә яисә комиссияне караудан төшереп калдырырга хокуклы.

4. Фикер алышу йомгаклары буенча комиссия төзәтмәләр белән килешергә һәм аны норматив хокукый акт проекты текстына кертергә йә аны кире кагарга киңәш итәргә мөмкин.

5. Комиссия утырышында каралганнан соң, норматив хокукый акт проекты район Советы тарафыннан икенче укылышта каралырга тиешле проектлар исемлегенә кергү өчен, кире кагуга тәкъдим ителгән төзәтмәләр таблицасы һәм комитетның хупланган төзәтмәләр таблицасы белән бергә жиберелә.

55 статья.

1. Норматив хокукый акт проектының икенче укылышы башында район Советында доклад белән төп комиссия рәисе яисә вәкиле чыгыш ясый.

2. Докладчы комиссиядә кергән төзәтмәләр, бәяләмәләр һәм аларны карау нәтижәләре турында хәбәр итә.

3. Рәислек итүче район Советы депутатларының яисә башка субъектларның хокукый ижат инициативалары йә район Советы утырышында катнашучы, баш комиссия тарафыннан хупланган һәм икенче укылышта карала торган проект текстына кергү өчен тәкъдим ителә торган төзәтмәләргә каршы чыгулары бармы-юкмы икәннен ачыкый. Әгәр каршы килүчеләр булмаса, рәислек итүче тавыш бирүгә төп комиссия хуплаган төзәтмәләрне кабул итү турындагы мәсьәләне куя. Әгәр проект текстына кабул итүгә хупланган һәм тәкъдим ителгән төп комиссия тарафыннан нинди дә булса төзәтмәләр кергүгә каршы килү булса, рәис башта төп комиссия тарафыннан хупланган һәм аларга каршы дәлилләре булмаган төзәтмәләр кабул итү турындагы мәсьәләне тавыш бирүгә куя, аннары каршы килү булган һәр төзәтмәләрне аерым куя. Төзәтмәләр авторы, баш комиссия вәкиле, шулай ук район Советы депутаты яисә хокукый ижат инициативасының башка субъекты йә аның каршы килүчеләр булган вәкиле үз позицияләрен чыгышларда нигезләргә мөмкин. Шуннан соң тавыш бирүгә тиешле төзәтмәләр кабул итү мәсьәләсе куела.

4. Әгәр проектның бер үк нигезләмәсенә берничә төзәтмә кертергә тәкъдим ителсә, башта аларны кабул итү яисә кире кагу башка төзәтмәләр турындагы мәсьәләне хәл итәргә мөмкинлек бирәчәк мәсьәләләр буенча фикер алышалар һәм тавыш бирүгә куела.

5. Төзәтмәләр кабул итү турындагы карар (төзәтмәләр) район Советы депутатларының билгеләнгән саныннан күпчелек тавыш белән кабул ителә. Әгәр тавыш бирү нәтижәләре буенча мондый тәкъдим тиешле күләмдә тавыш жыймаса, төзәтмә өстәмә тавыш бирүдән башка кире кагылган дип санала.

6. Аннары район Советы баш комиссия тарафыннан кире кагулуга тәкъдим ителгән төзәтмәләрне карауга күчә. Район Советы депутатларының яисә хокукый ижат инициативасының башка субъектлары депутатларының йә район Советы утырышында катнашучы аларның вәкилләренә баш комиссия тәкъдимнәренә каршы килүләре бармы-юкмы икәнлеген рәис ачыкый. Әгәр каршы килүчеләр булмаса, кире кагу өчен тәкъдим ителгән барлык төзәтмәләр (ә каршы килү булса - кире кагуларына каршы булмаган төзәтмәләр), кире кагу өчен тавыш бирүгә куела. Төзәтмәләрне кире кагу турындагы карар район Советы депутатларының билгеләнгән саныннан күпчелек тавыш белән кабул ителә.

7. Әгәр район Советы төп комиссиянең төзәтмәләрне кире кагу турындагы фикере белән килешсә, рәис тавыш бирүгә төзәтмәләрне кире кагуга каршы төзәтмәләр кертә. Төзәтмәләр авторы һәм төп комиссия вәкиле чыгышларда үз позицияләрен нигезләргә мөмкин. Шуннан соң тавыш бирүгә төзәтмәләр кабул итү турында тәкъдим куела.

8. Әгәр тавыш биргәндә төп комиссия тарафыннан кире кагу өчен тәкъдим ителгән төзәтмәләр таблицасы тавыш биргәндә район Советы төп комиссия тәкъдиме белән килешми икән, рәис һәр төзәтмәне аерым куя. Төзәтмәләр авторы һәм баш комиссия вәкиле чыгышларда үз позицияләрен нигезләргә мөмкин. Шуннан соң тавыш бирүгә төзәтмәләр кабул итү турында тәкъдим куела.

9. Төзәтмәләр буенча тавыш бирү тәмамлангач, рәис тавыш бирүгә тулаем норматив хокукый акт проектын кабул итү турында тәкъдим куя. Әгәр район Советы депутатларының билгеләнгән саныннан күпчелеге аның өчен тавыш бирсә, район Советының норматив хокукый акты кабул ителгән дип санала.

10. Әгәр тавыш бирү йомгаклары буенча проектны кабул итү турындагы тәкъдим тиешле күләмдә тавыш жыймаса, әлеге проект баш комиссиягә кайтарыла йә район Советы

проектны кире кагу турында карар кабул итэргэ мөмкин. Проектны эшлэп бетерүгә кире кайтарганда, район Советы, икенче укылышта кабул ителгән төзәтмәләренә исәпкә алып, әлегә проектка төзәтмәләренә кабат кертү өчен вакыт билгеләргә мөмкин.

11. Кирәкле очрақларда утырышта катнашкан депутатлар саныннан күпчелек тавыш белән кабул ителгән район Советы карары буенча тулаем норматив хокукый акт проектын кабул итү турында тавыш бирү кичектерелергә мөмкин, ә проект район Советы билгели торган эчке юридик каршылыкларны бетерү, проект нигезләмәләренә дәрәҗәсүзәра бәйләнешен (лингвистик) урнаштыру өчен төп комиссиягә жиберелергә мөмкин.

12. Район Советы тарафыннан норматив хокукый акт кабул ителгәннән соң, тулаем алганда, аның текстына нинди дә булса үзгәрешләр, шул исәптән редакция текстында мәгънәне һәм карарның эчтәлеген үзгәртә торган үзгәрешләр кертү рөхсәт ителми.

56 статья.

Район Советы район бюджеты проектларын һәм аның үтәләше турындагы хисапны карау һәм раслау тәртибе район Советының норматив хокукый акты белән билгеләнә.

9 бүлек. МУНИЦИПАЛЬ РАЙОН УСТАВЫ ПРОЕКТЛАРЫН КАРАУ ҮЗЕНЧӘЛЕКЛӘРЕ ҺӘМ МУНИЦИПАЛЬ РАЙОН УСТАВЫНА ҮЗГӘРЕШЛӘР ҺӘМ ӨСТӘМӘЛӘР КЕРТҮ ТУРЫНДА РАЙОН СОВЕТЫ КАРАРЛАРЫ

57 статья.

1. Район Уставы проекты, район Уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында карар проекты район Башлыгының, район Советы депутатларының, район Башкарма комитеты житәкчесенә, территориаль ижтимагый үзидарә органнарының, гражданның инициативалы төркемнәренә район Советына кертелә ала.

2. Район Уставы проектларын яисә район Уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турындагы карарны карау район Советы утырышларында әлегә Регламентта каралган тәртиптә кимендә ике укуда гамәлгә ашырыла.

3. Район Уставы проектын, район Советы депутатларының билгеләнгән саныннан күпчелек тавыш белән кабул ителгән район Советы карары белән Уставка үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында карар проектын эзерләү өчен махсус комиссия төзелергә мөмкин. Әлегә комиссия эшендә катнашу өчен Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары белгечләре, экспертлар чакырылырга мөмкин.

4. Район Уставы, район Уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турындагы карар район Советы депутатларының өчтән ике өләше - билгеләнгән саныннан күпчелек тавыш белән кабул ителә.

58 статья.

Район Уставы проекты, муниципаль район Уставына беренче укылышта кабул ителгән үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында карар проекты, район Уставын кабул итү турындагы мәсьәләне карау көненә кадәр 30 көннән дә соңга калмыйча, район Уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турындагы мәсьәләне карау көненә кадәр 30 көннән дә соңга калмыйча, күрсәтелгән Устав проекты, район Советы карары проекты буенча тәкъдимнәренә исәпкә алу тәртибенә бер үк вакытта бастырып чыгарылуы (халыкка житкерелүе), шулай ук гражданның фикер алышуда катнашу тәртибенә рәсми басылып чыгуы (халыкка житкерелүе) күздә тотыла.

59 статья.

Район Уставы проекты, Уставка үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында район Советы карарлары буенча аларны карау алдыннан район Советы утырышында халык алдында тыңлаулар уздырыла.

60 статья.

1. Устав проектларына төзәтмәләр һәм район Уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турындагы карарлар буенча һәркайсы аерым тикшерелә һәм аларга аерым тавыш бирелә. Төзәтмә район Советы депутатларының билгеләнгән саныннан кимендә өчтән ике өлеше тавышы буенча кабул ителә.

2. Район Уставы проекты текстын яисә район Уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында карар проекты тикшергәннән һәм булган юридик каршылыкларны бетерүдән соң район Уставы проекты йә район Уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында район Советы карарын кабул итү турында карар кабул ителә, икенче укылышта район Советы депутатларының билгеләнгән саныннан кимендә өчтән икесе тавышы белән кабул ителә.

Бүлек 10. РАЙОН СОВЕТЫ ТАРАФЫННАН БАШКА КАРАРЛАР КАБУЛ ИТҮ ТӘРТИБЕ

61 статья.

1. Район Советы район Советы карарлары рәвешендә рәсмиләштерелә торган норматив булмаган характердагы актлар кабул итә, түбәндәге сораулар буенча:

1) район Башлыгын сайлау, район Башлыгы урынбасарын сайлау һәм вазыйфаларыннан азат итү, район Советының даими һәм вакытлы комиссияләрен төзү, аларның рәисләрен сайлау һәм аларны вазыйфаларыннан азат итү турында;

2) район Башкарма комитеты житәкчесен билгеләү турында;

3) чикләренә үзгәртү, районны үзгәртеп кору, жирле референдум уздыру турындагы инициативаны күрсәтү турында;

4) районның чикләрен үзгәртү, аны үзгәртеп кору, жирле референдумны билгеләү мәсьәләләре буенча тавыш бирүне билгеләү турында;

5) район Башкарма комитеты житәкчеләре вазыйфасын биләүгә конкурс билгеләү турында;

6) район Башкарма комитеты житәкчесе вазыйфасын биләүгә кандидатураларны карау өчен конкурс комиссиясе әгъзаларын билгеләү турында (алга таба - конкурс комиссиясе);

7) район сайлау комиссиясе әгъзаларын билгеләү, район жирле үзидарә органнарының башка вазыйфаи затларын билгеләү (сайлау, килештерү) турында;

8) гавами тыңлауларны билгеләү турында;

9) гражданнардан сорашып белешүне билгеләү турында;

10) муниципаль хокукый актлар проектларын һәм жирле эһәмиятгә башка аеруча мөһим мәсьәләләренә халык фикер алышуына чыгару турында;

11) район Советының үз-үзен таркату турында, район Советы депутатларының вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату турында;

12) Татарстан Республикасы Дәүләт Советында закон чыгару инициативасы турында;

13) Татарстан Республикасы Конституция судына мөрәжәгать турында;

14) прокурорның протестын (тәкъдимнәрен) карау турында;

15) процедуралардан тыш, район Советы карамагына кертелгән башка мәсьәләләр буенча.

2. Күрсәтелгән мәсьәләләр буенча карар кабул ителгән дип санала, әгәр аның өчен район Советы депутатларының билгеләнгән саныннан күпчелеге тавыш бирсә, әгәр ул законнарда, район Уставында башкасы билгеләнмәгән булса.

62 статья.

1. Әлеге Регламентның 61 статьясында күрсәтелгән мәсьәләләренә район Советы каравына чыгару инициативасы хокук ижәт инициативасы субъектларына, законнарда, район уставында, әлеге Регламентта билгеләнгән башка затларга, органнарда, оешмаларга карый.

2. Күрсәтелгән мәсьәләне район Советы каравына чыгару инициаторы район Советы карары проекты, шулай ук бу мәсьәләне карау өчен кирәкле һәм законнарда, район Уставында, әлеге Регламентта, районның башка муниципаль хокукый актларында каралган башка документларны һәм материалларны тәкъдим итә.

3. Район Советы кадрлар мәсьәләләрен хәл иткәндә шулай ук һәр кандидатка объективка белешмә-объективка тапшырылырга, кандидатның тиешле вазыйфаны биләү өчен билгеләнгән таләпләргә туры килүен раслый торган документлар яисә аларның күчәрмәләре тапшырылырга һәм бу вазыйфаны биләүгә комачаулаучы чикләүләр булмау тапшырылырга тиеш.

63 статья.

1. Әлеге Регламентның 61 статьясында күрсәтелгән мәсьәләләр буенча карарлар, кагыйдә буларак, район Советына кертелгән көннән алып бер ай эчендә кабул ителә, әгәр бу мәсьәләләр буенча карар кабул итүнең башка срогы законнарда, район Уставында яисә әлеге Регламентта билгеләнмәгән булса.

2. Күрсәтелгән мәсьәләләр, кагыйдә буларак, район Советы тарафыннан, аларны үз карамагына тәкъдим ителә торган мәсьәләне керткән район Советы комиссияләре тарафыннан алдан каралганнан соң карала.

3. Күрсәтелгән мәсьәләләр буенча алынган материалларны теркәү, аларны алдан карау әлеге Регламентта билгеләнгән кагыйдәләр буенча район Советының норматив хокукый актлары проектларын теркәү һәм алдан карау өчен гамәлгә ашырыла.

64 статья.

Район Советының норматив булмаган характердагы карарлары проектлары, кадрлар мәсьәләләре, жирле референдумны билгеләү турындагы, чикләргә үзгәртү, районны үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирү турындагы карарлардан тыш, аларны район Советы каравына кадәр гавами тыңлауларга яисә халык фикер алышуына чыгарылырга мөмкин. Районны үзгәртеп кору турындагы инициативаны күрсәтү турындагы карар проекты гавами тыңлауларга мәжбүри рәвештә чыгарыла.

65 статья.

Район Советының аерым норматив булмаган хокукый актлары проектлары аның утырышында катнашкан депутатлар саныннан күпчелек тавыш белән кабул ителгән карары буенча, район Советының норматив хокукый актлары проектларын карауга карата шушы Регламентта билгеләнгән кагыйдәләр нигезендә ике укуда карала.

Бүлек 11. РАЙОН БАШКАРМА КОМИТЕТЫ ЖИТӘКЧЕСЕН БИЛГЕЛӘУ

66 статья.

Район Башкарма комитеты житәкчесе әлеге вазыйфаны биләүгә конкурс нәтижеләре буенча конкурс комиссиясе тәкъдим иткән кандидатлар арасынан район Советы тарафыннан билгеләнә.

67 статья.

1. Конкурс нәтижеләре турында район Башкарма комитеты житәкчесе вазыйфасын биләүгә конкурс комиссиясе рәисе чыгыш ясый.

2. Район Башкарма комитеты житәкчесе вазыйфасына һәр кандидат үз вәкаләтләре чорына алдагы эшчәнлекнең кыска программасы белән район Советы утырышында чыгыш ясый.

3. Район Советы депутатлары конкурс комиссиясе рәисенә, кандидатларга сораулар бирергә, тәкъдим ителгән кандидатларга риза яки каршы агитация ясарга хокуклы.

68 статья.

1. Район Башкарма комитеты житәкчесен билгеләү турындагы мәсьәлә район Советы тарафыннан ачык тавыш бирү юлы белән хәл ителә.

2. Әгәр аның өчен район Советы депутатларының билгеләнгән саныннан күпчелеге тавыш бирсә, район Башкарма комитеты житәкчесен билгеләү турындагы карар кабул ителгән дип санала.

69 статья.

1. Әгәр конкурс комиссиясе тәкъдим иткән кандидатларның берсе дә район Башкарма комитеты житәкчесе вазыйфасына депутатлар тавышын билгеләү өчен кирәкле санны жыймаса, район Советы район Башкарма комитеты житәкчесе вазыйфасын биләүгә кабат конкурс уздыру турында карар кабул итә.

2. Әлеге карарны кабул итү белән бер үк вакытта район Советы район Башкарма комитеты житәкчесе вазыйфасын биләүгә конкурсны элеккеге составта башкару йә конкурс комиссиясенә яңа составын формалаштыру турында карар кабул итә. Район Советы шулай ук конкурс комиссиясенә санлы составын үзгәртү турында карар кабул итәргә мөмкин.

Бүлек 12. РАЙОН КОНТРОЛЬ-ХИСАП ПАЛАТАСЫ РӘИСЕН ҺӘМ АУДИТОРЛАРЫН САЙЛАУ ҺӘМ ЭШЛӘРЕННӘН АЗАТ ИТҮ. РАЙОН ФИНАНС-БЮДЖЕТ ПАЛАТАСЫ, РАЙОН ЖИР ҺӘМ МӨЛКӘТИ МӨНӘСӘБӘТЛӘР ПАЛАТАСЫ РӘИСЕН БИЛГЕЛӘҮ

70 статья.

Районның контроль-хисап палатасы рәисе һәм аудиторлары үз вазыйфасына сайланалар һәм вазыйфаларыннан район Советы тарафыннан район Башлыгы тәкъдиме буенча азат ителәләр.

71 статья.

Районның Контроль-хисап палатасы рәисе һәм аудиторлар вазыйфасына сайлау яисә аларны биләгән вазыйфаларыннан азат итү турындагы карар район Советы депутатларының билгеләнгән саныннан күпчелек тавыш белән кабул ителә.

72 статья.

1. Районның Финанс-бюджет палатасы рәисе һәм районның мөлкәти һәм жир мөнәсәбәтләре палатасы рәисе район Башлыгы тәкъдиме буенча район Советы вазыйфасына билгеләнәп куела.

2. Районның Финанс-бюджет палатасы рәисе һәм районның мөлкәти һәм жир мөнәсәбәтләре палатасы рәисе вазыйфасына билгеләү турындагы карарлар район Советы депутатларының билгеләнгән саныннан күпчелек тавыш белән кабул ителә.

13 бүлек. РАЙОН САЙЛАУ КОМИССИЯСЕ ӘГЪЗАЛАРЫН БИЛГЕЛӘҮ ҺӘМ АЛАРЫНЫҢ ВӘКАЛӘТЛӘРЕ ВАКЫТЫННАН АЛДА ТУКТАЛУЫ

73 статья.

1. Район сайлау комиссиясен төзү законнарда билгеләнгән тәртиптә һәм срокларда район Советы тарафыннан гамәлгә ашырыла.

2. Законнар таләпләрен исәпкә алып, район сайлау комиссиясе составына кергән кандидатуралар буенча тәкъдимнәр район Советының һәр кандидатура һәм карар проекты буенча баяләмәне алдан карау һәм эзерләү өчен район Советының профиль комитетына жиберелә. Комитет утырышында кандидатлар һәм башка вазыйфаи затлар һәм комитет рәисе чакырылган гражданныр катнашырга хокуклы.

3. Башта билгеләгәннәре закон нигезендә мәжбүри булган район сайлау комиссиясе әгъзаларын билгеләү турында карар кабул ителә.

4. Район сайлау комиссиясе әгъзаларының вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату турындагы карар кануннарда билгеләнгән очракта кабул ителә.

5. Муниципаль районның сайлау комиссиясе әгъзаларын билгеләү, аларның вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату турындагы карарлар район Советы депутатларының

билгелэнгән саныннан күпчелек тавыш белән индивидуаль тәртиптә кабул ителә һәм өстәмә тавыш бирүдән башка бер карар белән рәсмиләштерелә.

14 бүлек. РАЙОН БАШКАРМА КОМИТЕТЫ ЖИТӘКЧЕСЕ ВАЗИФАСЫН БИЛӘҮГӘ КАНДИДАТУРАЛАР КАРАУ ӨЧЕН КОНКУРС КОМИССИЯСЕ ӘГЪЗАЛАРЫН БИЛГЕЛӘУ ТӘРТИБЕ

74 статья.

Конкурс комиссиясе әгъзалары район Башкарма комитеты житәкчесе вазыйфасын биләүгә кандидатураларны карау өчен «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрдәгә 131-ФЗ номерлы Федераль законның 37 статьясы һәм «Татарстан Республикасында жирле үзидарә турында» 2004 елның 28 июлендәгә 45-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законының 26 статьясы нигезендә билгеләнә.

75 статья.

1. Конкурс комиссиясе әгъзаларының гомуми санын билгеләү турында район Советы карары район Советы депутатларының билгелэнгән саныннан күпчелек тавыш белән кабул ителә.

2. Район Советы билгеләгән конкурс комиссиясе составына кандидатлар район Башлыгы тарафыннан тәкъдим ителә.

3. Район Советының конкурс комиссиясе әгъзаларының өчтән икесен билгеләү турындагы карары район Советы депутатларының билгелэнгән саныннан күпчелек тавыш белән кабул ителә. Конкурс комиссиясе әгъзаларын билгеләү турында тавыш бирү һәр кандидатура буенча аерым башкарыла.

4. Конкурс комиссиясе әгъзаларын билгеләү район Советының өстәмә тавыш бирмичә бер карары белән рәсмиләштерелә.

5. Тәкъдим ителгән кандидатура кире кагылган очракта, район Башлыгы яңа карау өчен конкурс комиссиясе составына шул ук яисә яңа кандидатура тәкъдим итә.

15 бүлек. ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ДӘҮЛӘТ СОВЕТЫНДА РАЙОН СОВЕТЫНЫҢ ЗАКОН ЧЫГАРУ ИНИЦИАТИВАСЫ ХОКУКЫН ТОРМЫШКА АШЫРУ

76 статья.

Район Советы Татарстан Республикасы Конституциясенә 76 статьясы нигезендә Татарстан Республикасы Дәүләт Советында закон чыгару инициативасы хокукына ия.

77 статья.

Район Советының закон чыгару инициативасы Татарстан Республикасы Дәүләт Советы Регламентында билгелэнгән таләпләр нигезендә рәсмиләштерелә.

78 статья.

1. Закон чыгару инициативасы хокукын гамәлгә ашыру тәртибендә закон проектын Татарстан Республикасы Дәүләт Советына кертү турындагы карар район Советы депутатларының билгелэнгән саныннан күпчелек тавыш белән кабул ителә һәм тиешле карар белән өстәмә тавыш бирүдән башка рәсмиләштерелә.

2. Район Советы карарында комитетларда һәм Татарстан Республикасы Дәүләт Советы утырышында каралганда район Советы закон проектын тәкъдим итүне йөкләгән зат күрсәтелә.

3. Кирәкле материаллар һәм район Советы карары белән эзерлэнгән закон проекты Татарстан Республикасы Дәүләт Советына кертелә.

16 бүлек. РАЙОН УСТАВЫНА ҺӘМ РАЙОН СОВЕТЫ КАРАРЛАРЫНА АҢЛАТМА БИРҮ

79 статья.

Район Советы район Уставына яки район Советы карарларына район Уставында аңлашылмаучанлыklar ачыкланган очракта, һәм район Советы карарларында аларның нормаларын төрлечә аңлаткан очракта, аларны куллануның каршылыклы практикасы булганда рәсми аңлатма бирә.

80 статья.

Район Уставын яки район Советы карарларын рәсми шәрехләү өчен хокукый ижат инициативасы субъектының тиешле мөрәжәгәте нигез булып тора.

81 статья.

1. Район Уставы аңлатмасы яисә район Советы карары турындагы мөрәжәгәтне карау нәтижәләре буенча төп комиссия район Советы карарының район Уставын яисә район Советы карарын аңлату турындагы карары проектын эшли һәм аларны район Советы карарына кертә.

2. Район Уставын яисә район Советы карарын аңлату турында район Советы карарлары район Советы депутатларының билгеләнгән саныннан өчтән ике өләш күпчелек тавыш белән кабул ителә.

17 бүлек. ПРОКУРОРНЫҢ ПРОТЕСТЛАРЫН (КҮРСӘТМӘЛӘРЕН) КАРАУ

82 статья.

1. Район Советының хокукый актына прокурор протесты, шулай ук район закон бозуларны бетерү турында күрсәтмә якындагы утырышта район Советы тарафыннан һичшиксез каралырга тиеш.

2. Утырыш көне турында протест (күрсәтмә) китергән прокурорга хәбәр ителә.

3. Протестны тикшерү протест китергән прокурор докладыннан яисә аның вәкиленең һәм баш комиссиясенен уртақ докладыннан башлана.

4. Прокурор протесты нәтижәләре буенча район Советы протест белән килешергә, протестны кире кагарга, белешмәләргә протест кабул итәргә һәм, тәкъдимнәре һәм кисәтүләре исәпкә алып, алдагы утырышта аны карауны дөвам итәргә мөмкин.

5. Район Советының протест буенча карары протест китергән прокурорга жибәрелә.

6. Прокурор тәкъдимнәре шундый ук тәртиптә карала.

7. Прокурор протесты белән килешкән очракта, район Советы район Советы комиссиясенә яисә Башкарма комитетка район Советының протестта күрсәтелгән кисәтүләре юкка чыгаручы тиешле хокукый акты проектын эзерләргә куша.

Бүлек 18. РАЙОН СОВЕТЫ ТАРАФЫННАН КОНТРОЛЬ ФУНКЦИЯЛӘРЕН ГАМӘЛГӘ АШЫРУ

83 статья.

1. Район Советы район Уставы нигезләмәләренең район Советы тарафыннан кабул ителә торган норматив хокукый актларның үтәлешен, район бюджетының үтәлешен, бюджеттан тыш фондлар акчаларыннан, районның үсеш планнарыннан һәм программаларыннан файдалануны, район Башкарма комитеты һәм аның житәкчесе эшчәнлегенә контрольне гамәлгә ашыра.

2. Районның жирле үзидарә органнары һәм аларның вазыйфай затлары тарафыннан законнарны, район Уставын һәм башка муниципаль хокукый актларны бозу фактлары ачыкланган очракта, депутатларның билгеләнгән саныннан күпчелек тавыш белән кабул ителә торган район Советы карары, район башлыгы депутатларыннан булган очракта, күрсәтелгән фактларны тикшерү өчен вакытлы контроль комиссияләре төзелергә мөмкин.

84 статья.

1. Район Советының һәр карарында, кагыйдә буларак, аның үтәлешен тикшереп тору йөкләнгән комиссия яисә район Советы депутаты күрсәтелә.

2. Контрольнең максаты булып хокукый актың нәтижәләгә дәрәжәсен, аны башкаруны кыенлаштыра торган сәбәпләрне, аларны үтәүгә комачаулаучы затларны җаваплылыкка тарту, шулай ук аны судта яклау зарурлыгы булганда билгеләү тора.

3. Хокук актының тапшырылган пунктында үтәүче һәм, кагыйдә буларак, башкару вакыты күрсәтелә. Комиссия яки контроль йөкләнгән депутат хокукый актың үтәү барышы турында үз вакытында хәбәр әзерләргә тиеш.

4. Мондый хәбәрне тыңлаганнан соң, район Советы түбәндәгеләргә хокуклы:

1) башкарылган эш буларак хокукый актың контрольдән төшерергә;

2) контроль вәкаләтләрне озайтырга;

3) контроль вәкаләтләрне башка комиссиягә яисә депутатка йөкләргә;

4) хокукый актың гамәлдән чыгарырга;

5) хокукый актың үзгәртәргә яисә аны тулыландырырга.

5. Контроль буенча хисаплылык чоры хокукый актта яисә беркетмә карарында билгеләнә.

85 статья.

1. Район Башкарма комитеты җитәкчесе елга кимендә бер тапкыр яисә район Башлыгы, депутатларның билгеләнгән саныннан күпчелек тавыш белән кабул ителгән район Советы таләбе буенча район Советына үзенең эшчәнлегә һәм Башкарма комитетның эшчәнлегә турында хисап тапшыра.

2. Район Советы утырышында район Башкарма комитеты җитәкчесе яисә аның урынбасары хисап тота.

3. Район Советы фикер алышу йомгаклары буенча карар кабул итә.

86 статья.

Районның Башкарма комитеты, аның җитәкчесе, предприятиеләр, учреждениеләр, оешмалар, вазыйфай затлар, әгәр законда башкасы билгеләнмәгән булса, район Советы, аның контроль комиссияләре мөрәҗәгатә буенча район Советы карамагында булган сораулар буенча соратып алына торган мәгълүмат бирергә, э кануннарны, муниципаль хокукый актларны бозган очракта, кичекмәстән хокук бозуларны бетерү һәм гаепле затларны җаваплылыкка тарту өчен чаралар күрергә тиеш.

87 статья.

1. Район Советы комиссияләре җирле үзидарәнең вазыйфай затларын тыңларга, район Советы карамагындагы мәсьәләләр буенча кирәкле документларны һәм материалларны таләп итәргә хокуклы.

2. Җирле үзидарәнең вазыйфай затларын тыңлау йомгаклары буенча комиссия карар кабул итә.

19 бүлек. ЙОМГАКЛАУ НИГЕЗЛӘМӘЛӘРЕ

88 статья.

1. Әлегә Регламентка үзгәрешләр һәм өстәмәләр район Советы тарафыннан район Советы депутатларының билгеләнгән саныннан күпчелек тавыш белән кабул ителә.

Әлегә Регламентка үзгәрешләр һәм өстәмәләр карау һәм кабул итү әлегә Регламентның 8 бүлегендә билгеләнгән тәртиптә гамәлгә ашырыла.